

VUOROVAIKUTUSSUHTEEN RAKENTAMINEN

ELÄINAVUSTEISIN MENETELMIN

Tyvestä puuhun noustaan – Opas eläinavusteiseen vuorovaikutukseen

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

kevät 2023

Mari Uttu

Sosionomi (AMK)

Tekijä Mari Uuttu

Työn nimi Vuorovaikutussuhteen rakentaminen eläinavusteisin menetelmin
Tyvestä puuhun nousemaan – Opas eläinavusteiseen vuorovaikutukseen

Ohjaaja Seija Pajari-Stylman

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää eläinavusteisen työn merkitystä vuorovaikutusta helpottavana menetelmänä, osana sosiaalialan ammattihenkilön ja lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevan lapsen tutustumisprosessia.

Luottamussuhdetta nopeuttamalla eläinavusteisin keinoin, voidaan säästää taloudellisia resursseja ja saada kalliit ja pitkäkestoiset hoitojaksot mahdollisesti vähenemään. Työn tavoitteena oli myös varmistaa kaikkien eläinavusteiseen toimintaan osallistuvien osapuolten turvallisuus ja eettisesti kestävä kohtaaminen.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena kehitettiin Kyyhkyrinteen kotieläintilalle sosiaalialan ammattihenkilöiden tuottamaan eläinavusteiseen työhön vuorovaikutusopas, jonka sisältö ja toiminnot perustuvat aiempaan teorian tietoon vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä luottamuksen syntymiselle lapsen ja sosiaalialan ammattihenkilön välille. Opinnäytetyön aineisto kerättiin tutkimustiedosta, yrityksen omista julkaisuista ja dokumenteista, sekä osallistavan havainnoinnin menetelmin. Lisäksi työn tilaajan kokemuksia ja ammattiosaamista eläinavusteisesta työstä hyödynnettiin opinnäytetyöprosessissa.

Tämän kehittämistyön avulla saavutettiin selkeitä hyötyjä eläinavusteisiin vuorovaikutustilanteisiin ja saatiin lisää työkaluja eläinavusteiseen sosiaalityöhön. Työn avulla tuotettua arvokasta tietoa eläinavusteisesta työskentelystä vuorovaikutusta lisäävänä toimintana työn tilaajan asiakkaina toimiville sosiaalialan ammattihenkilöille. Vuorovaikutusoppaan sisältö rakentui alkuosan teorian tiedolla vuorovaikutusprosessista. Toisessa osassa selvitettiin, kuinka eläinten kanssa työskennellään eettisesti ja turvallisesti, kertomalla niiden lajinmukaisesta toiminnasta ja tunneilmaisutavoista. Oppaan toiminnallisen osion sisältämien konkreettisten tehtävien avulla sosiaalialan ammattihenkilöt kykenevät työskentelemään eläimiä apuna käyttäen aiempaa aktiivisemmin.

Avainsanat eläinavusteinen sosiaalityö, vuorovaikutus, kiintymyssuhde, ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus

Sivut 34 sivua

The purpose of this thesis was to explore the significance of animal-assisted social work as a method of facilitating interaction, as part of the getting-to-know-you process between a social worker and a child. Speeding up the relationship of trust by animal-assisted social work, can save financial resources and potentially reduce costly and long-term treatment periods. The aim of this thesis was also to ensure the safety and ethically sustainable encounter of all parties involved in animal-assisted social work.

This was a practice-based thesis, commissioned by Kyyhkyrinne farm. The outcome of the thesis was an interaction guide for the animal-assisted intervention provided by social workers in Kyyhkyrinne farm. The content and activities in the guide were based on previous theoretical knowledge of interaction and its significance for creating trust between a child and a social worker. The material for the thesis was collected from research data, the commissioning company's own publications and documents, and by using participatory observation methods. In addition, the commissioner's experiences and professional skills in animal-assisted activity were utilized in the thesis process.

This qualitative study resulted in clear benefits for animal-assisted interaction. It provided more tools for animal-assisted social work, as well as produced valuable information on animal-assisted intervention as an interaction-enhancing activity for social work professionals working in the Kyyhkyrinne farm. The first part of the interaction guide consists of theoretical knowledge of the interaction process. The second part explains how to work with animals ethically and safely, by accounting for their species-specific needs and ways of emotional expression. With the help of the concrete tasks included in the functional section of the guide, professionals will be able to use animal-assisted interventions in social work more actively than before.

Keywords animal-assisted social work, interaction, attachment, human-animal interaction

Pages 34 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Sosiaalinen vuorovaikutus	3
2.1	Lapsen psykologisen minäkuvan rakentuminen	4
2.2	Kiintymyssuhteen muodostuminen	6
2.3	Vuorovaikutuksen merkitys lastensuojelun avohuollossa.....	7
2.4	Tunteet osana vuorovaikutusta	9
3	Mitä on eläinavusteinen sosiaalityö?	10
3.1	Ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus	11
3.2	Eläinavusteinen työ sosiaalisia taitoja parantavana toimintana	12
3.3	Eläinavusteisen työn eettisyys ja turvallisuus.....	14
4	Vuorovaikutusta parantava opas Kyyhkyrinteen kotieläintilalle	17
4.1	Opinnäytetyöprosessin kuvaus	18
4.2	Opinnäytetyön toimeksiantaja Kyyhkyrinteen kotieläintila	18
4.3	Vuorovaikutusoppaan ideointi, suunnitteluvaihe ja menetelmät.....	20
4.4	Vuorovaikutusoppaan toteutus	21
5	Pohdinta	23
5.1	Opinnäytetyön arviointi	24
5.2	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	26
5.3	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	27
5.4	Opinnäytetyön kestävyys.....	29
	Lähteet.....	32

1 Johdanto

Viime vuosikymmen aikana lastensuojelun tarpeessa olevien lasten määrä on kasvanut yli kaksinkertaiseksi. Lastensuojelun kuormitus on äärimmäinen, eikä henkilöstöresurssija ole riittävästi. Lastensuojelu on kriisiytynyt ja se näkyy lisääntyneenä julkisena keskusteluna aiheen osalta, sekä useina ajankohtaisina selvitystöinä lastensuojelun tilaan liittyen. Kriisiytynyt tilanne näkyy paniikkina perheen ja yksilön tasolla, kuten myös laajemmin palvelujärjestelmän sekä yhteiskunnan ongelmassa. Usein kriisiytyvissä tilanteissa nähdään enemmän ongelmia kuin ratkaisuja. Tämän opinnäytetyön lähtökohtana oli löytää eläinavusteisesta työstä mahdollisuus lyhentää lastensuojelutyön asiakasprosesseja nopeuttamalla lastensuojelun työntekijän ja lapsen välisen vuorovaikutus- ja luottamussuhteen syntymistä, ja näin saada vaikuttavuutta työhön. (Bardy, 2013, s. 13)

Eläimen läsnäolo helpottaa usein ratkaisevasti vuorovaikutussuhteen alkuvaihetta ja nopeuttaa luottamussuhteen syntymistä. Lähdetessä rakentamaan luottamussuhdetta ja yhteistyötä, nouseekin merkittävään asemaan sanaton viestintä. Eläimen läheisyys purkaa jännitystä, se kiinnostaa ja siihen koskeminen on luvallista. Eläin tuo kaikkiin kohtaamisiin mukanaan erilaisia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia (Ylilauri & Yli-Viikari, 2019, s. 104).

Opinnäytetyö toteutettiin Kyyhkyrinteen kotieläintilalle, jossa tuotetaan eläinavusteisia palveluita lastensuojelun tarpeisiin. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää vuorovaikutusopas, joka antaa työkaluja toimia eläinten parissa eettisesti, turvallisesti, sekä lapsen ja hänen lastensuojelun työntekijänsä luottamussuhdetta edistävästi. Opas suunniteltiin ja toteutettiin Kyyhkyrinteen kotieläintilalla itsenäisesti työskenteleville sosiaalialan työntekijöille. Oppaan toimintojen tavoitteena on edesauttaa ja nopeuttaa vuorovaikutuksen ja luottamussuhteen syntymistä lapsen ja hänen lastensuojelun työntekijänsä välillä Kyyhkyrinteen kotieläinten avulla.

Työni puolesta olen paljon kanssakäymisissä lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten kanssa. Näille lapsille yhteisenä tekijänä usein ovat vuorovaikutukseen ja luottamukseen liittyvät haasteet. Olen havainnut, että eläimen läsnäolo luo kohtaamisiin turvaa ja niitä hoitaessa saa lapsen yhteyden huomattavasti nopeammin. Eläinten

hoitotoimien lomassa kyetään helpommin keskustelemaan lapsen mieltä painavista vaikeistakin asioista. Teen työtä eläinavusteisuuden parissa ja jaksan kerta kerran jälkeen edelleen hämmästyä, kuinka vaikuttavaa eläinavusteinen työ on. Halusin opinnäytetyöni koskevan eläinavusteisen sosiaalityön vaikuttavuutta lisäämällä vuorovaikutusoppaan muodossa tietoisuutta, kuinka eläimen avulla voidaan nopeuttaa sosiaalityöntekijän ja lastensuojelun asiakkaana olevan lapset tutustumisprosessia. Vuorovaikutusopas ohjaa eläinavusteista sosiaalityötä Kyyhkyrinteen kotieläintilalla, sisältäen tietoa eläinten lajityypillisestä käyttäytymisestä sekä toiminnan toteuttamisesta turvallisesti ja eläintä kunnioittavalla tavalla. Opas sisältää myös erilaisia eläinavusteisia tehtäviä, joiden avulla pyritään vahvistamaan sosiaalialan ammattilaisen ja lapsen vuorovaikutussuhdetta. Tavoitteena on myös varmistaa kaikkien eläinavusteiseen toimintaan osallistuvien osapuolten turvallisuus ja eettisesti kestävä kohtaaminen.

Lastensuojelun tehtävä on edistää lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun tarve on kuitenkin sen käytettävissä oleviin resursseihin nähden korkea ja henkilöstömitoitukset riittämättömiä (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2022). Lasten ja nuorten psyykinen oireilu ja sosiaaliset haasteet ovat viime vuosina lisääntyneet. Tuotan eläinavusteisia palveluita Kyyhkyrinteen kotieläintilalla muun muassa sosiaali- ja terveysalalle ja tiedän sen olevan vaikuttava keino nopeuttaa lastensuojeluprosesseissa välttämätöntä luottamussuhteen syntymistä, jolloin mahdollisesti lastensuojelun asiakkuuden kesto saadaan lyhennettyä ja samalla julkisen talouden resursseja vähennettyä, sekä lisättyä lapsen ja hänen lähipiirinsä hyvinvointia, koska asiakkaana olevan lapsen hyvinvoinnin koheneminen heijastuu hänen koko perheeseensä.

Lastensuojelun piirissä olevan perheen asiakkuus on usein pitkäaikaista ja moniammatillista. Yhteiskunnallisesti asiakkuuksien kestolla ja palvelutarpeilla on suuri merkitys. Luottamussuhteen nopeuttamisessa eläinavusteisin keinoin voidaan säästää taloudellisia resursseja ja saada kalliit ja pitkäkestoiset hoitajaksot mahdollisesti vähenemään. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on edesauttaa vuorovaikutuksen ja luottamussuhteen kehittymistä lastensuojelun työntekijän ja hänen asiakkaanaan toimivan lapsen välille.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa Kyyhkyrinteen kotieläintilalle vuorovaikutusopas, jonka sisältö ja toiminnot perustuvat teoriatietoon vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä luottamuksen syntymiselle. Lisäksi vuorovaikutusoppaan sisältö on suunniteltu yhdessä opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa keskusteluiden pohjalta. Myös oma ammatillinen osaamiseni Kyyhkyrinteen kotieläinten kanssa työskentelystä vaikutti vuorovaikutusoppaan sisältöön.

2 Sosiaalinen vuorovaikutus

Sosiaalinen vuorovaikutus on erilaisissa ympäristöissä tapahtuvaa ihmisten välistä toimintaa, joka kehittyy läpi koko elämän (Launonen, 2023). Vuorovaikutus on aina vastavuoroista ja siksi se onkin tehokas yksilöiden ja yhteisöjen välinen moniaistinen yhteistyöväline, jonka avulla voidaan jakaa tietoa, ajatuksia, kuulumisia ja tunteita. Sosiaaliseen vuorovaikutukseen tarvittavia taitoja voidaan oppia ja kehittää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. (Järvinen ym., 2016, ss. 159-161)

Vuorovaikutustaitojen kirjoon sisältyy joukko erilaisia taitoja. Näistä opinnäytetyön kannalta merkityksellisiä ovat kommunikointi- eli viestintätaidot. Lapsuudenaikaiset sisäistetyt negatiiviset sosiaaliset kokemukset saattavat estää terveen minäkuvan muodostumista ja aiheuttaa itsetunnon ongelmia. Vääristynyt minäkuva ja aikaisemmat kielteiset kokemukset vaikuttavat tulkintoihin muiden ihmisten viesteistä. Lapsi oppii jo varhain itse toimimaan ja tulkitsemaan erilaisia vuorovaikutustapoja. (Kauppila, 2005, s. 32)

Nonverbaalinen viestintä on oleellinen osa sosiaalista vuorovaikutusta. Esimerkiksi ihmisen ilmeet, eleet ja kehonkieli ovat usein merkityksellisimpiä ja luotettavampia kuin sanallinen sisältö. Näitä havaintotoimintoja kutsutaan kinetiikaksi. Esimerkiksi muutaman kuukauden ikäinen vauva tunnistaa jo erilaisia ilmeitä ja kykenee muodostamaan tietoisensa hymyn, vaikkakin puhe on ihmisen tärkein viestintätapa. (Kauppila, 2005, ss. 33, 49)

Vastasyntyneellä on biologinen tarve sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja tällä tavoin saavuttaa hyvän olon tunnetta. Vauvalla on syntymästä asti olemassa vietti, jonka vaikutuksesta vauva hakeutuu vuorovaikutukseen, pyrkii ottamaan katsekontaktia toisiin ihmisiin ja kykenee rauhoittumaan hoitajan hänet ottaessa syliin. (Jalovaara, 2005, s. 15)

Kaikki ihmisten välinen toiminta on siis sosiaalista vuorovaikutusta. Koska erilaiset lapsuudenaikaiset kielteiset vuorovaikutuskokemukset vaikuttavat lapsen tulkintoihin muiden ihmisten ristiriitaisilta tuntuvien viestien merkityksestä, ovat eläimen perustunteisiin perustuva tunneilmaisu helpompaa ymmärtää, vastaanottaa varauksetta ja myös vastata siihen. Tiedostamalla vuorovaikutuksen helpottuvan eläimen läheisyydessä, voidaan tarkastella myös omaa viestintää ja sen loogisuutta lapsen kanssa työskennellessä.

2.1 Lapsen psykologisen minäkuvan rakentuminen

Lapsen psykologinen minä rakentuu inhimillisessä vuorovaikutuksessa hoitajan kanssa. Ensin lapsi tulkitsee maailmaan hoitajansa kautta ja myöhemmin hänen kasvunsa myötä erillisenä yksilönä. On kuitenkin merkittävää tiedostaa, että lapsen kehitystä ohjaa hänen ja hoitajansa välinen vuorovaikutus syntymästä lähtien. (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 119). Jalovaara (2005) kuvailee teoksessaan lapsen ensimmäisen minäkokemuksen perustuvan mielihyvämienä- kokemukseen, jossa hoitava tyydyttää lapsen kulloisenkin tarpeen koskettamalla tai ottamalla syliin, ja lapsi alkaa luoda muistikuvia näistä hoitajan tyydyttämistä tunteista. Nämä mielihyvämienän mukanaan tuomat säätelymekanismit muodostuvat vuorovaikutuksessa vauvan ympäristön kanssa. (Jalovaara, 2005, s. 15)

Ollessaan noin kahden kuukauden ikäinen vauvalla alkaa symbioosivaihe. Symbioosivaihe kestää 6–8 kuukautta, ja tänä aikana vauva kokee olevansa symbioosissa äitinsä kanssa. Symbioosivaiheessa alkaa myös lapsen erillistymiskehitys, jonka ansiosta vauva alkaa hyväksyä olevansa psyykkisesti yksilö erillään äidistä. (Jalovaara, 2005, s. 16)

Eriytymisvaiheessa vauva alkaa pyrkiä pystyasentoon ja tarkkailemaan äitiään eri tavoin. Vauva tarkistelee ajoittain, onko äiti lähellä ja hänellä alkaa myös vierastusvaihe, joka ilmenee itkuna, jos äiti jättää hänet vieraan hoitoon. Tässä iässä vauvalle alkaa muodostua siirtymäobjekteja, eli kiintymistä nalleen tai uniriepuun, jotka edustavat vauvalle primäärihoitajaa. Esine ei kuitenkaan koskaan voi korvata läheistä ihmissuhdetta. (Jalovaara, 2005, s. 16)

Vuoden ikäisenä alkava harjoitteluvaihe on merkityksellinen ulkoisen toiminnan muutoskausi. Tällöin vauva alkaa nousta seisomaan ja lähteä kävelemään. Vaikka lapsi toimii

näennäisen itsenäisesti, hän kuitenkin hakeutuu hoitajansa luo turvaan ajoittain. Lapsi nauttii saamastaan huomiosta ja kokee voivansa kontrolloida mielihyvän säätelyä, kuten myös säädellä toimintaansa liikkuvana yksilönä vaikuttaen ympäristöönsä. (Jalovaara, 2005, ss. 16-17)

Noin kahden vuoden iässä lapsella alkaa uudelleenlähestymisvaihe, joka on merkityksellinen hänen sosiaaliselle kehitykselleen ja minäkuvan rakentumiselle. Lapsen puhe alkaa kehittyä, ja sen myötä lapsi kykenee viestimään ja ajattelemaan psyykkisesti hoitajastaan erillisenä yksilönä. Lapsi tulee myös uudelleen riippuvaiseksi primäärihoitajastaan ja haluaa jakaa hänen kanssaan uudet kokemuksensa. Samalla lapsi alkaa karistaa aukottoman hyvinolontunteensa ja osoittaa vastakkaisia tunteita äitiään kohtaan. Lapsen huomatessa, ettei hänen tunteillaan ole aina merkitystä erilaisissa tilanteissa hän alkaa kokeilla rajojaan ja uhitella. Tässä vaiheessa hoitajan rauhallinen ja johdonmukainen rajojen asettaminen toimii äärettömän tärkeänä osana lapsen hyvän minäkuvan rakentumisessa. (Jalovaara, 2005, ss. 17-18)

Lapsen psykologisen kehittymisen viimeinen avoin vaihe ajoittuu kolmannen ikävuoden vaiheille. Tässä kohtaa viimeistään lapsen tulee saavuttaa pysyviä turvallisia kiintymyssuhteita, joiden kautta hän oppii yhdistämään myönteiset ja kielteiset tunteet ehjäksi kokonaisuudeksi ja tällä keinoin lapsi kykenee ylläpitämään minäkokemustaan myös ilman vanhempien läsnäoloa. (Jalovaara, 2005, s. 18) Mikäli lapsen ja hänen hoitajansa välinen vuorovaikutus on heikko ja lapsi jää yksin pitkäkestoisesti ja toistuvasti negatiivisten tunteiden valtaan, lapsen aivojen biokemia muuttuu. Tällaiset vuorovaikutustrauamat aiheuttavat lapselle psyykkisiä häiriöitä enemmän kuin mikään muu sosiaalinen tai psykologinen tekijä lukuun ottamatta aivovammaa. (Sinkkonen, 2006, s. 75)

Lapsuuden tunnekokemukset muokkaavat aivojen tunneratojen toimintaa ja niiden muotoutumista. Valtaosa näistä hermoratayhteyksistä syntyy ensimmäisten kolmen elinvuoden aikana ja muotoutuminen jatkuu hidastuen noin kolmeentoista ikävuoteen saakka. Toistuvat ja voimakkaat tunneperäiset kokemukset jättävät pysyvät jäljet, joka on myös selittävä tekijä tunne-elämän ja persoonallisuuden häiriöille. (Jalovaara, 2005, s. 20)

Varhaislapsuuden turvallisilla tunnekokemuksilla on siis suuri merkitys terveeseen minäkuvan rakentumisessa, vähentäen myöhemmän iän psyykkisten häiriöiden kehittymistä. Koska

minäkuvan rakentumista voidaan tukea myöhemmälläkin iällä, voidaan todeta, että lapsen epäluulot ihmisiä kohtaan ovat kasvaneet ja luottamuksen uudelleen kehittämisessä eläin voi toimia hyvänä välittäjänä vuorovaikutuksen rakentamisen välikappaleena. Tämän olen tutkimustiedon lisäksi havainnut myös itse monet kerrat eläinavusteisessa työskentelyssä lasten parissa.

2.2 Kiintymyssuhteen muodostuminen

Lapsen varhaisiällä kokema vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet toimivat perustana hänen myöhemmissä ihmissuhteissaan (Nurmiranta ym., 2009, s. 45). Lapsen yksilöityminen eli individuaatio tarkoittaa kaikkien vaadittavien kehitystapahtumien kokonaisuutta, joiden lopputuloksena tapahtuu lapsen minäkuvan löytäminen. Tätä oman identiteetin kasvua tapahtuu läpi koko elämän, ja vaikka oma persoonallisuus säilyykin elämänmittaisesti, kaikki elämäntapahtumat muokkaavat omaa identiteettiä ja sen sisältöjä hautaan saakka.

(Jalovaara, 2005, S. 18)

Kiintymyssuhteen ja lapsen sosiaalisen kehityksen muodostuminen alkaa heti lapsen syntymästä. Tällöin muodostuu hänen myöhempien sosiaalisten suhteidensa perusedellytykset, joihin ensisijaisesti kuuluu mahdollisuus kiintymiseen lapsen ensisijaiseen hoitajaansa. Tämä kiintymyssuhde toimii hänen mallinaan aikuisiän ihmissuhteissaan, jotka osaltaan myös heijastavat lapsuuden aikaisten kiintymyssuhteiden turvallisuutta. Tutkimusten mukaan kriittinen ajanjakso kiintymyssuhteen syntymiselle ovat lapsen ensimmäiset kaksi ja puoli ikävuotta. Tässä kohtaa on jo nähtävissä, onko lapsen kiintymyssuhdekehitys onnistunut vai jäänyt turvattomaksi. (Keltikangas-Järvinen, 2010, ss.153-154).

Toinen myöhempiin sosiaalisiin taitoihin sekä itsetunnon kehittymiseen liittyvä tärkeä tekijä on perusturvallisuuden tunne. Hyvän itsetunnon ja itseluottamuksen saavuttaminen on edellytys sille, että ihminen kykenee arvostamaan ja kunnioittamaan toisia ihmisiä. Perusturva syntyy siitä, että lapsi kokee hänestä huolehdittavan oikea-aikaisesti ja riittävästi. Kun lapsi kokee hoitajansa olevan turvallinen ja saatavilla aina tarvittaessa, rakentuu hyvä pohja itsetunnolle. Jos taas lapsen perusturvaan liittyy enimmäkseen kielteisiä kokemuksia,

se vaikuttaa negatiivisesti, vaarantaen lapsen itsetunnon myöhemmän kehittymisen. (Keltikangas-Järvinen, 2010, ss. 158-159.)

Eläimiä on kautta historian käytetty ihmisen perustarpeita tyydyttämään. Yksi näistä onkin tunnetusti turvallisuuden tunne. Koiran hankkimisen syynä usein on turvallisuudentunteen lisääminen perheen arkeen. Omassa eläinavusteisessa työssäni olen havainnut, kuinka lapsen on helpompaa alkaa luottaa minuun havaitessaan, että eläinkin tekee niin. Kiintymyssuhde on helpompaa muodostaa eläimeen, joka ei arvostele ja tuomitse ketään. Myöhemmin tätä positiivista kiintymyssuhdetta voidaan käyttää apuna siirrettäessä se kohdentumaan ihmisten välisiin suhteisiin.

2.3 Vuorovaikutuksen merkitys lastensuojelun avohuollossa

Suomessa lastensuojelua ja siihen liittyviä toimenpiteitä ohjaa vahvasti lastensuojelulaki. Uusi lastensuojelulaki astui voimaan tammikuussa 2008. Lastensuojelulain tarkoitus on turvata jokaisen lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun keskeinen periaate on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, sekä tukea kaikkia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Pyrkimys on ennaltaehkäistä lapsen ja hänen perheensä ongelmia varhaisen puuttumisen keinoin ensisijaisesti lapsen etu huomioiden. Tukitoimet tulee aina suhteuttaa asiakkaan tarpeen ja tavoitteiden mukaisesti, jotta lapsi saa riittävän avun tilanteeseensa ensisijaisesti avohuollon tukitoimin. (Lastensuojelulaki 417/2007)

Avohuollon tukitoimin pyritään aina ensisijaisesti auttamaan tukea tarvitsevia lapsia ja heidän perheitään. Vuorovaikutuksella on keskeinen merkitys, jotta saadaan aikaiseksi tuloksia. Lastensuojelun asiakkuus alkaa asiakassuunnitelman laatimisella, johon kirjataan tarvittavat tukitoimet yhteistyössä lapsen, hänen vanhempiensa, huoltajiensa ja muiden lapselle läheisten ihmisten kanssa. Näin kyetään tavoitteelliseen ja arvioitavissa olevaan työskentelyyn lastensuojelun avohuollon tukikeinoin. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 30) Avohuollon ensisijaisuusperiaate ei kuitenkaan päde sellaisissa tilanteissa, joissa pyritään kannattelemaan pitkäkestoisesti lapsen terveydelle tai tasapainoiselle kehitykselle haittaa aiheuttavaa kotitilannetta. Tukitoimien päämääränä on aina saavuttaa positiivinen muutos ja mikäli sitä ei voida olettaa tapahtuvan, tulee asiakassuunnitelma päivittää viivytyksettä ja

järjestää lapselle tarvittaessa sijaishuolto, mikäli se katsotaan lapsen edun mukaiseksi ja tarpeelliseksi. (Araneva, 2016, ss. 259-260)

Lastensuojelun avohuollon tehtävänä on järjestää terapian ja neuvontatyön lisäksi erilaista tukihenkilö- ja tukiperhetyötä, perhetyötä ja perhekuntoutusta, vertaistoimintaa, sekä tukea harrastamiseen ja virkistystoimintaan. Lapselle ja hänen perheelleen voidaan myöntää tukea läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen, lapsen asumisolosuhteiden parantamiseen, sekä koulunkäyntiin ja opiskeluun. Palveluita tulee myöntää yksilöllisten tarpeiden mukaan. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 36) Tukitoimia ei saa rajata kunnan itse tuottamiin palveluihin, vaan on vuorovaikutteisesti pyrittävä etsimään lapsen ja hänen perheensä kannalta vaikuttavimmat ja sopivimmat tukitoimenpiteet (Araneva, 2016, s. 261)

Kiintymyssuhteen muodostuminen lapsen ja hänen työntekijöittensä välille on edellytys, että luottamus ja vuorovaikutussuhteen kehittyminen voi alkaa. Sinkkonen (2004) tulkitsee John Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian perustuvan havaintoihin eläinten leimautumisesta. Kiintymyskäyttäytyminen on vaistonvaraista, jonka perusteella vaaran uhatessa lapsi hakee turvaa aikuisen läheisyydestä. Vierellä olevan aikuisen rauhallisuus ja johdonmukaisuus reaktioissaan lapsen pelkoon toimii suojaavana tekijänä keskushermostoa uhkaavalta kortisolitason nousulta. Samoin tapahtuu lapsen silittäessä ja hoivatessa eläintä. Kiintymyssuhdeteoriaa voidaan hyödyntää lastensuojelun käytäntöjen muutoksissa, sekä kehittäessä ennaltaehkäiseviä ja hoidollisia palvelumenetelmiä. (Sinkkonen, 2004)

Vuorovaikutus on keskeinen osa sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutussuhde voi olla hyvinkin pitkäaikainen tai toisaalta kestää lyhyen aikaa. On selvää, että sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutussuhde vaatii erityisiä vuorovaikutustaitoja ja tietoista paneutumista koko vuorovaikutussuhteen keston ajan. Heidän välisensä vuorovaikutus kehittyy suhteessa asiakkuuden tarkoitukseen, roolijakoon, jaettuihin sääntöihin sekä odotuksiin ja tarpeisiin. (Huttunen, 2019, s. 14)

Toimivan vuorovaikutussuhteen määrittävänä tekijänä on luottamus. Luottamuksen rakentaminen on sosiaalityössä haasteellista, koska usein asiakkaalla on taustalla suuriakin pettymyksiä viranomaistahoja sekä muita ihmisiäkin kohtaan. Asiakkaan vuorovaikutukseen mukanaan tuomat henkilökohtaiset asiat ja elämässä ilmenneet vaikeudet vaativat sosiaalityöntekijältä ehdotonta luottamusta. Ne kuitenkin saattavat joissain tilanteissa olla

niin vaarallisia, että luottamussuhde voi vaarantua sosiaalityöntekijän ollessa ilmoitusvelvollinen näistä. (Huttunen, 2019, s. 15)

Empatia on myös erottamaton osa vuorovaikutussuhteessa. Se on kykyä ymmärtää ja asettua toisen ihmisen tilalle tarkastelemaan tilannetta hänen näkökulmastaan. Se on olennainen osa sosiaalityötä ja vuorovaikutustilanteissa empatia näkyy aktiivisena kuuntelemisena ja suhtautumalla ymmärtäväisesti ja myötätuntoisesti asiakkaan kertomaan. Jotta empaattinen vuorovaikutus toteutuu, se edellyttää sosiaalityöntekijältä rehellisyyttä, sekä ymmärrystä erilaisista stressi ja kriisimekanismeista ja niiden vaikutuksesta ihmiseen. (Heinonen & Spearman, 2001, ss. 113-114)

Toimiva vuorovaikutus eläimen kanssa voi toimia hyvänä mallina rakennettaessa vuorovaikutusta ja luottamusta lapsen ja hänen lastensuojelun työntekijänsä välille. Lapsen aiemmat pettymykset sekä negatiiviset kokemukset viranomaisista kohtaan helposti hankaloittavat sosiaalialan työntekijän ja lapsen välistä luottamuksen syntymistä. Itse olen havainnut, että lapsiasiakkaan huomattessa, kuinka eläimet luottavat minuun ja hakeutuvat mielellään ja vapaaehtoisesti vuorovaikutukseen kanssani, lapsi voi samaistua tilanteeseen ja kokea minut turvalliseksi aikuiseksi, koska eläinkin tekee niin. Tavoitteeni on saada tämä vaikuttavaksi todettu vuorovaikutusta helpottava työskentelytapa käyttöön muillekin Kyyhkyrinteessä työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille, joten opinnäytetyöni aiheen valinta oli suhteellisen helppo tehtävä.

2.4 Tunteet osana vuorovaikutusta

Lapsen varhaisessa vuorovaikutuksessa tunnekokemuksilla on merkittävä vaikutus aivojen toiminnalliselle kehitykselle ja samalla hänen myöhemmälle kehitykselleen. Tunteet ohjaavat ihmisen aivotoimintaa ja niiden energiavirtaa. Tunteet myös säätelevät vuorovaikutusta ja vuorovaikutus tunteita. Lapsen psyykinen kehitys muodostuu varhaisen vuorovaikutuksen, emootioiden ja aivotoiminnan kokonaisuudesta, jossa kaikilla osatekijöillä on oma merkityksensä. Varhaislapsuuden vuorovaikutuskokemukset, psykososiaaliset ympäristön tapahtumat, lapsen geneettiset ja biologiset tekijät yhdessä ohjaavat toinen toistaan ja kaikki yhdessä muodostavat lapsen psyykkisen kehityksen. (2003, s. 459)

Tunne toimii inhimillisen vuorovaikutuksen keskeisenä elementtinä. Tunteiden ja tunnetilojen jakamisen kautta voidaan ymmärtää toista ihmistä ja tulla itse ymmärretyksi. Lapsen varhainen vuorovaikutus perustuu kommunikointiin tunteiden välityksellä ja tällä tavoin toimimalla hänen hoitajansa ymmärtää lapsen tarpeet. Mikäli lapsen hoitaja reagoi lapsen tarpeeseen ja lieventää pahaa oloa auttamalla, lapsi ymmärtää, että tunnetilojen jakaminen on palkitsevaa ja mielihyvää tuottavaa. Kun tunteita jakaa toisen kanssa, niitä voi myös säädellä vuorovaikutuksessa ja näin lieventää ja vähentää negatiivisten tunnetilojen vallitsevuutta. Samalla saadaan lisättyä lapsen positiivisten tunnetilojen kokemuksia. (Mäntymaa ym., 2003, s. 461)

Nykytieteen valossa voidaan tunnistaa runsaasti yhtäläisyyksiä eläinten ja ihmisten tunne-elämästä. Eläinten avulla tunnetyöskentelyyn lapsen kanssa saadaan lisäarvoa, koska eläinten tunneskaala koostuu pitkälti perustunteista, jolloin niiden tunnistaminen on helpompaa. Eläin peilaa lapsen tunteita, jos se on lapselle verbaalisesti jostain syystä haasteellista. Opinnäytetyön tilaajan Kyyhkyrinteen kotieläintilan eläinavusteisessa työssä tämä tunteiden heijastuminen eläimen kautta on tuttua, koska eläin peilaa ihmisen tunteita kehollisesti ja sen käyttäytymisestä voidaan päätellä asiakkaana olevan lapsen vallitsevaa tunnetilaa.

3 Mitä on eläinavusteinen sosiaalityö?

Eläinavusteinen sosiaalityö eli englanniksi Animal-Assisted Social Work, AASW, on aina tavoitteellista ja suunnitelmallista eläinavusteista interventiota. Työlle asetetaan asiakkaan tarpeiden mukaiset tavoitteet, työn tuloksellisuutta mitataan säännöllisesti ja työskentelyprosessia dokumentoidaan. Eläinavusteista sosiaalityötä voidaan tehdä joko yksilötyönä tai koko perheen kanssa. Se voidaan toteuttaa asiakkaan kotona tai palveluntuottajan tiloissa. Eläinavusteista sosiaalityötä voivat harjoittaa Valviran hyväksymät sosiaalihuollon ammattihenkilöt, kuten sosiaalityöntekijät, sosionomit, lähihoitajat, sosiaaliohjaajat, sekä kehitysvammaisten parissa työskentelevät sosiaalialan ammattilaiset. Eläinavusteista sosiaalityötä tehdään esimerkiksi lastensuojelutyössä. (Terapiakoira-koulutus Keteliini, n.d.)

Eläinavusteisella sosiaalityöllä ei Suomessa ole vielä tarkkaan määriteltyjä toimintamalleja. Tähän osaltaan vastaa eduskunnan eläinavusteinen työryhmä, jonka tavoitteena on lisätä tietoisuutta, jotta eläinavusteinen työskentely tunnustetaan hyvinvointialueilla ja kunnissa yhdeksi sosiaalialan vaikuttavaksi hoito- ja kuntoutusmuodoksi. (Green Care Finland, 2022) Työryhmän mukaan eläinavusteinen työskentely on vaikuttava palvelumuoto nopeuttaen prosesseja, säästäten taloudellisia resursseja ja lisäten myös työhyvinvointia.

Eläinavusteinen työskentely on sitä hyödyntävien ammattilaisten kokemusten perusteella monin tavoin hyödyllistä. Eläinavusteisesta työstä on tehty runsaasti kansainvälistä tutkimusta ja tieteellinen näyttö sen positiivisista vaikutuksista on vahvaa. Näyttö ei kuitenkaan ole vielä riittävää kansallisten tutkimusten osalta. Jotta eläinavusteisesta työstä saadaan empiirisesti tuettu hoitomuoto, tarvitaan etenkin kotimaisia tutkimuksia, joilla voidaan todistaa sen tehokkuus eläinavusteisen sosiaalityönkin osalta.

3.1 Ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus

Fossiilisten löytöjen perusteella voidaan todeta, että ihmiskunta on elänyt yhdessä eläinten kanssa esihistoriallisista ajoista lähtien. Alussa eläimiä pidettiin ihmisten fysiologisten tarpeiden turvaajana. Niistä saatiin ruokaa, vaatteita, sekä työkaluja. Myöhemmässä vaiheessa eläimet toimivat ihmisten apuna metsästyksessä ja erilaisissa ihmistä palvelevissa työtehtävissä, kuten karjan paimenuksessa. Lopulta eläinten läsnäololla alettiin täyttää myös erilaisia ihmisen psykologisia tarpeita turvallisuuteen ja kumppanuuteen viitaten. Viimeisin murrosvaihe osoittaa, kuinka ihmisen ja eläimen välinen suhde edelleen muuttuu enenevässä määrin ihmisten yksilöllisten tarpeiden täyttämiseen eläimen avulla. (Honkanen, 2013, s. 8)

Ihmisellä on synnynnäinen tarve kontaktiin luonnon kanssa. Tätä tarvetta kutsutaan tutkimuskirjallisuudessa luontoyhteydeksi. Ihmisen kiinnostus elollista asiaa kohtaan on huomattavasti suurempaa kuin elotonta materiaa kohtaan. Biophilia-hypoteesin mukaan ihmisyyden määreenä voidaan pitää sitä, kuinka hän suhtautuu muihin eläimiin. Ihmisillä on taipumus nähdä eläimissä omia ominaisuuksiaan, kuten myös peilata eläimen kautta ihmisyyttään ja onkin päätelty, että ihmisten psyykeen vaikuttaa oleellisesti eläimet ja niiden edustamat vertauskuvat. (Honkanen, 2013, ss. 23-24)

Tarkkailemalla eläinten keskinäisiä sosiaalisia suhteita voidaan edistää yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta. Eläimen kanssa kyetään harjoittelemaan sosiaalisen kanssakäymisen taitoja, sekä vuorovaikutusta aikuisen kanssa. Vuorovaikutustaitoihin liittyy itsehillinnän, kuuntelemisen, viestimisen, sekä oman tahdon ilmaisun taitoja. Eläimen seurassa voidaan myös lempeällä ja positiivisella tavalla peilata omaa käyttäytymistä eläimen käyttäytymiseen ja reflektoida näitä ohjaajan johdolla.

3.2 Eläinavusteinen työ sosiaalisia taitoja parantavana toimintana

Useiden tutkimustulosten mukaan voidaan todeta, että yleisesti ihmisen on helpompaa luoda yhteys eläimen kanssa. Eläin ei arvio ihmistä hänen sosiaalisen statuksensa, omaisuutensa tai hyvinvoinnin tason mukaan. Useat tutkimukset osoittavat, että pelkkä eläimen läsnäolo helpottaa sosiaalista vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. Esimerkiksi koiran kanssa ulkoilu yhdessä vieraankin ihmisen kanssa mahdollistaa merkittävästi enemmän keskustelua kuin yksin. (Fine & Beck, 2020, s. 9) Eläin tarjoaa mukavan puheenaiheen keskusteluun. Eläinavusteista työskentelyä koskeva kirjallisuus havainnollistaa, että eläimen läsnäolo vuorovaikutustilanteissa toimii katalysaattorina ja nopeuttaa terapeutin ja potilaan välisen luottamussuhteen syntymistä. Eläin stimuloi pelkällä läsnäolollaan keskustelua ja tarjoaa samalla neutraalin keskittymiskohteen. (Kruger & Serpel, 2010, s. 39)

Palolan (2013) mukaan lapset, jotka oireilevat psykososiaalisesti, ovat usein kykenemättömiä vuorovaikutukseen ja ilmaisemaan tunteitaan. Ihmisten välisen vuorovaikutuksen ydintä ovat tunteet. Eläimen ja lapsen välistä vuorovaikutusta seuraamalla terapeutin on mahdollista saada tietoa lapsen vuorovaikutus- ja tunnetaidoista ja niiden kehittämistarpeista. Esimerkiksi hevonen antaa välittömän palautteen sopimattomasta lähestymistavasta samalla opettaen lasta rauhalliseen vuorovaikutukseen. Näin sekä terapeutti että hevonen vahvistavat lapsen uutta käyttäytymismallia ja lapsi vähitellen oppii uuden tavan toimia vuorovaikutustilanteissa. (Palola, 2013, ss. 161-162). Myös Fine ja Eisen (2008) ovat huomioineet, että eläin terapiatilanteessa voi lieventää jännitystä tervehtien asiakasta iloisesti. He ovat myös todenneet, että eläimen läsnäolo voi selvästi edistää terapeutin ja asiakkaan välistä keskustelua ja vuorovaikutusta (Fine & Eisen, 2008, s. 64)

Tedeschi ym. (2005) kuvaavat eläinten tavoittavan ihmisen henkisesti tasolla, vaikka ihmissuhteiden koetaan olevan haastavia. Heidän tutkimustulosten mukaan on osoitettu, että eläinten läsnäololla voidaan stimuloida viestintää ja vuorovaikutusta sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat sosiaalisesti syrjäytyneitä. Eläinavusteisella työskentelyllä voidaan luoda turvallinen hoitoprosessi niidenkin henkilöiden kanssa, joilla on vuorovaikutuksesta huonoja kokemuksia. Tedeschi ym. esittävät, että luottamuksellinen suhde eläimen kanssa on mahdollista siirtää kohdistumaan terapeuttiin myöhemmässä vaiheessa. (Tedeschi ym., 2005, ss. 62-66)

Kiintymyssuhteen muodostamisella eläimeen on merkittävä rooli lapsen sosiaalisessa, emotionaalisessa ja kognitiivisessa kehityksessä, sekä hänen mielenterveytensä, kokonaisyhyvinvointinsa, että elämänlaatunsa kannalta. Skotlantilaisen tutkimuksen mukaan lapsen rohkaiseminen osallistumaan eläimen hoitoon ja huolenpitoon voi edistää kiintymyssuhdetta, jonka seurauksena huomattiin aggressiivisen käyttäytymisen vähentymistä ja elämänlaadun kohentumista. Tulokset vaikuttivat positiivisesti lapsen inhimilliseen kasvatukseen ja turvallisen tunnekiintymyksen edistämiseen lapsuudessa. (Rocket & Carr, 2014, ss. 415-433)

Krugerin ja Serpellin (2010) tutkimustulosten mukaan on kiistatonta, että ihmiset ja eläimet muodostavat yhteyksiä keskenään. Heidän mukaansa löytyy runsaasti tutkittua tietoa, joiden perusteella voidaan todeta eläinavusteisen työskentelyn avulla saavutettavan terapeutin hyötyjä asiakkaille. (Kruger & Serpell, 2010, s. 40)

Yli-Viikarin (2014, s. 59) mukaan eläinavusteisella työskentelyllä saavutettavan kokemuksen eläimen arvokkuudesta voidaan laajentaa välittymään arvostukseksi itseä ja muita ihmisiä kohtaan. Sinkkonen (2013, s. 38) puolestaan kuvailee, kuinka eläin kykenee täyttämään erilaisia ihmiselle merkityksellisiä tunnetarpeita. Ikäheimo (2013, s. 137) taas kuvaa, kuinka eri-ikäiset ihmiset opettelivat koiran tunneilmaisua ja kykenivät sen jälkeen siirtämään opitut tunnetaidot ihmiseen, sekä tunnistivat nopeammin ja paremmin ihmisten tunneilmaisuja.

Kaikki tutkimukset, joissa tarkastelun kohteena on ollut sosiaalisten käsitysten muuttaminen, ovat tuloksiltaan olleet kauttaaltaan positiivisia. Lasten sosiaalinen kanssakäyminen on lisääntynyt, sekä eläinavusteisen työskentelyn on todettu nopeuttavan ja parantavan hyvän

yhteistyön rakentumista. Käytännön työtulostenkaan mukaan ei voida epäillä, etteikö eläimen kanssa työskentely auttaisi asiakasta saavuttamaan terapeutista hyötyä terapiatilanteessa.

Edellä esitettyjen tutkimusten pohjalta voidaan todeta, että eläimen läsnäolo terapiatilanteessa on vaikuttavaa ja luo lapselle turvallisuuden tunnetta, sekä nopeuttaa luottamussuhteen rakentumista lapsen ja terapeutin välille. Vuorovaikutuksen spontaanuus eläimen läsnä ollessa tekee tilanteesta vähemmän uhkaavan ja laskee näin ollen lapsen puolustusmekanismeja. (Lepola, 2020) Kun eläin luottaa työntekijään, se heijastuu positiivisella tavalla myös lapseen, jolloin hän voi kokea myös itse luottavansa paremmin työntekijään.

3.3 Eläinavusteisen työn eettisyys ja turvallisuus

Eläinavusteisissa interventioissa on tärkeää huomioida sekä käytettävän eläimen että asiakkaan turvallisuus ja eettinen kohtelu. Eläintä ohjaava henkilö on vastuussa toimintakokonaisuudesta ja sen turvallisuudesta kaikille osapuolille. Eläinavusteisessa työssä tulee ehdottomasti huomioida työssä olevan eläimen työhyvinvointi ja työssäjaksaminen. Ohjaajan on tunnettava työskentelevä eläin hyvin, ja heidän välillään tulee vallita luottamus. Työn pitää perustua vapaaehtoisuuteen, yhteistyöhön ja vastavuoroisen hyvän olon tuottamiseen, myös työskentelevän eläimen osalta. (Hautamäki ym., 2021, s. 28)

Kun eläintä käytetään erilaisissa terapiatilanteissa, tulee sen ohjaajan ymmärtää työssä käytettävän eläimen koulutuksesta ja käyttäytymisestä. Eläimellä on oikeuksia ja myös omia tarpeita, joiden huomioonottaminen interventioissa ja niiden suunnittelussa pitää huomioida. Eettisen toiminnan toteutuminen eläinavusteisessa työssä edellyttää eläimeltä erityisiä ominaisuuksia. Sen pitää viihtyä ihmisen seurassa, eikä se saa olla liian reaktiivinen, aggressiivinen tai pelätä poikkeavaa käyttäytymistä. Tällöin eläin ei sovellu työskentelyyn. Ohjaajan on myös hallittava työssä käyttämänsä eläin riittävällä tasolla, eli eläimen tulee olla koulutettu tehtäväänsä varten ja mielellään myös soveltuvuustestattu sitä tekemään. (Hautamäki ym., 2021, s. 28)

Eläinten hyvinvointia ja turvallisuutta säätelee kansallinen lainsäädäntö, kuten eläinsuojelulaki ja -asetus. Lainsäädäntö asettaa minimivaatimukset kunkin eläinlajin ominaisten käyttäytymistarpeiden mukaisen eläintenpidon, käsittelyn ja kohtelun huomioiden. Sosiaali- ja terveydenhuollon, sekä opetusalan ammattihenkilöstön työtä ohjaa lainsäädännön lisäksi omat eettiset ohjeensa. (Hautamäki ym., 2021, ss. 28-29)

Eläinavusteinen toiminta voi olla turvallista vain, kun työhön osallistuva eläin voi hyvin. Työhön osallistuva eläin tulee olla koulutettu eläinavusteiseen työhön ja sen tulee kestää poikkeavia ääniä, eleitä ja liikkeitä ympärillään. Kaikille osallistujille turvallisen eläinavusteisen tuokion varmistaa ohjaaja, jolla on riittävä ammattitaito ja koulutus havainnoida ja arvioida työssä käytettävän eläinlajin tunnetiloja, hoitoa ja tarpeita. Eettisyyden lisäksi turvallisuus ja turvallinen eläinavusteinen toiminta on opinnäytetyön tuotoksena rakentuvan vuorovaikutusoppaan oleellinen perusta.

Kyyhkyrinteen kotieläintilalla toiminnan eettisyyttä eläinavusteisessa työssä mukana olevien kotieläinten osalta tarkastellaan säännöllisesti kansainvälisesti hyväksytyin viiden vapauden standardin mukaisesti. Nämä viisi vapautta on kehitetty Iso-Britannian tuotantoeläinten hyvinvointineuvoston toimesta jo vuonna 1965 ja niitä voidaan soveltaa tuotantoeläinten lisäksi myös lemmikki- ja seuraeläinten hyvinvoinnin mittareina. Näiden viiden vapauden avulla varmistetaan eläinten henkisten ja fyysisten tarpeiden täytyminen. (Animal humane society, n.d.)

Opinnäytetyön tilaajan työssä tämä viiden vapauden standardi huomioidaan niin eläinavusteisessa työssä kuin arjen eläinhoitotoimissa. Ensimmäinen vapauksista on vapaus nälästä ja janosta. Jotta eläin pysyy terveenä ja hyvinvoivana, sen tulee saada yksilöllisen tarpeensa mukaan ravitsevaa ravintoa ja raikasta vettä on oltava saatavilla ympäri vuorokauden. Esimerkiksi eläimen elinkaaren vaihe vaikuttaa rehujen valintaan ja ruokinta-aikatauluihin. Opinnäytetyön tilaajalla on käytössä sähkölämmitteiset juomavesiastiat, joilla varmistetaan ympärivuotisesti juomaveden saatavuus ja eläinten rehut on valittu kunkin eläimen yksilöllisen tarpeen mukaan, kuten vanhemmalle hevoselle tarjotaan lisärehuna seniorihevoson ruokavalioon tarkoitettua optimaalisen ravintosisällön omaavaa väkirehua korsirehun lisäksi.

Toinen vapaus perustuu epämukavuuden poistamiseen eläinten elinympäristöstä. Eläinten tiloissa tulee olla alhainen melutaso ja riittävä luonnonvalaistus, sekä lajikohtaisesti mahdollistamalla eläimelle sen lajinmukaiset käyttäytymistarpeet huomioivan elinympäristön ja siihen liittyvän suojan lepoa ja sääolosuhteita vastaan. Kyyhkyrinteen kotieläintilalla eläintilojen rakenteet ovat turvalliset, melutaso pidetään matalalla ja riittävä luonnonvalo pimeään talviaikaan varmistetaan tarvittaessa keinovalaistuksella. Esimerkiksi kanojen vuorokausirytmii ja tasainen muninta vaatii riittävästi luonnonvaloa, joka voidaan varmistaa keinovalaistuksella.

Kolmas vapaus on vapaus kivusta, vammoista ja taudeista. Eläinten perushoitoa ohjaa myös eläinsuojelulaki minimivaatimusten osalta. Eläimen omistajan velvollisuus on pitää eläimestään huolta ennaltaehkäisemällä sairauksien ja tautien ilmaantumista esimerkiksi säännöllisten rokotusten ja tarpeenmukaisen loishäädön avulla. Kyyhkyrinteen kotieläintilalla eläinten hyvinvointia seurataan usean kerran päivässä. Yrityksellä on terveystarkastus, johon merkitään myös kaikki eläinten perushoitotoimet, kuten lampaiden kerintäajankohdat, minisikojen sorkkienleikkaukset ja hevosten kengitykset. Terveystarkastukseen kirjataan poikkeamat eläinten terveydentilassa ja merkinnät lääkityksistä vammojen tai sairauksien hoidossa.

Neljännän vapauden sanoma on eläimen vapaus ilmaista lajinmukaista käyttäytymistä kunkin eläinlajin tilantarpeen ja lajitoverin seuran osalta. Vankeudessa elävän eläimen lajinmukaisten tarpeiden mahdollistaminen on käytännössä mahdotonta, mutta esimerkiksi Kyyhkyrinteen kotieläintilalla eri eläinlajien tarpeet on huomioitu, kuten vuohien tarha sijaitsee rinteessä, jossa on kiviä ja rakennettuja kiipeilypaikkoja. Niillä on kaksi erillistä säänsuojaa ja vuohilla on mahdollisuus talvellakin ulkoilla vapaasti asuessaan lämpölamppuin varustetussa pihatossa. Jotta juomavesi pysyy sulana talvellakin, on eläimille asennettu sähkölämmitteiset vesiastiat.

Standardin viides kohta on vapaus pelosta ja ahdistuksesta varmistamalla eläimille sellaiset olosuhteet ja hoito, joista ei seuraa henkistä kärsimystä. Eläimen kokonaishyvinvointi koostuu fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista. Jos eläin kärsii stressistä, se voi kehittyä fyysiseksi sairaudeksi. Kyyhkyrinteen kotieläintilalla eläinavusteisessa työssä pidetään erityisen tärkeänä huomioida eläimen psyykkiset tarpeet ja tunnetilat, eikä niitä pakoteta

työhön. Eläinten tarhoihin ei saa ulkopuoliset mennä, jotta eläin saa itse mahdollisuuden valita haluaako se ottaa kontaktia ihmiseen vai jättäytyä syrjään. Eläinten tarhoissa on tilaa väistää myös lajitovereita ja suojausia paikkoja siirtyä halutessaan olla yksin.

4 Vuorovaikutusta parantava opas Kyyhkyrinteen kotieläintilalle

Toiminnallinen opinnäytetyö on tutkimukselliseen kehittämiseen perustuva opinnäytetyötyyppi, jonka tuotoksena syntyy jokin konkreettinen esine tai toiminta. Toiminnallinen opinnäytetyö painottaa tutkivaa ja kehittävää työskentelyotetta ja siitä syntyvässä tuotoksessa sekä raportissa kuvaillaan perustellusti opinnäytetyöhön liittyviä lähtökohtia, ratkaisuja ja valintoja. Toiminnallinen opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tuotos palvelee jotain kohderyhmää, kuten asiakasta, yrityksen työntekijöitä tai yrityksen toimintaympäristön käytäntöjä laajemmalla tasolla. Tuotos toteutetaan toimeksiantajan toimintaympäristöissä. (Kostamo ym., 2022, ss. 8, 23)

Opinnäytetyön aiheen valinta oli varsin luontevaa, koska työskentelen opinnäytetyön toimeksiantajan yrityksessä ja tunnen hyvin yrityksen ydinhenkilöt, toimintaympäristön, asiakaskunnan, työssä käytettävät eläimet sekä yrityksen kehittämistarpeet. Olen vuosien aikana pohtinut kuinka eläinavusteista työtä kotieläintilalla voisi kehittää, jotta yrityksen asiakkaana olevat sosiaalialan työntekijät saisivat lisää vaikuttavuutta asiakkaana olevan lapsen kanssa työskentelyyn. Koska tehokas työskentely edellyttää toimivaa vuorovaikutussuhdetta ja tutkitusti eläimen läsnäolo helpottaa vuorovaikutussuhteen syntymistä, ikään kuin intuition johdattamana opinnäytetyön aihe muodostui ja rakentui vuorovaikutusteeman ympärille.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena valmistui vuorovaikutussuhteen syntymistä edesauttava ja nopeuttava vuorovaikutusopas eläinavusteiseen työskentelyyn. Opas on tarkoitettu eläinten parissa Kyyhkyrinteen kotieläintilalla työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten työn vaikuttavuutta lisäämään. Lisäksi opinnäytetyössä raportointiin, mitä on tehty, miksi ja millä keinoin. Raportissa on kuvattu työskentelyprosessin kulku, tutkimustulokset ja johtopäätökset. Siinä on myös kuvailtu, millä tavoin opinnäytetyön arviointi tapahtui, sekä arvioitu omaa oppimista.

4.1 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen pohjalta ja opinnäytetyön toimeksiantajalta saatuun aineistoon perustuen laatia Kyyhkyrinteen kotieläintilan toimintaympäristöön eläinavusteisen sosiaalityön käsikirjaksi vuorovaikutusopas. Oppaan sisältö ohjaa sosiaalialan ammattilaista työskentelemään eläinavusteisin keinoin lastensuojelun asiakkaansa kanssa tavoitteena nopeuttaa vuorovaikutussuhteen syntymistä heidän välilleen.

Tutkimuskysymykseksi muotoutui, nopeuttaako eläinavusteinen työskentely lapsen ja hänen sosiaalialan työntekijänsä välisen vuorovaikutussuhteen syntymistä. Koska lastensuojelun asiakkuudet ovat usein kestoaltaan pitkiä ja vaativat runsaasti sekä henkilöstö- että taloudellisia resursseja, pyrin opinnäytetyön vastaavan tähän tarpeeseen. Opinnäytetyön tuotoksena valmistuneen vuorovaikutusoppaan sisältämien ohjeiden ja toimintojen avulla voidaan eläintä apuna käyttäen rakentaa luottamuksellinen vuorovaikutussuhde nopeammin alkuun. Tämä työelämään kohdentunut kehittämistyö on tehty työelämän tarpeeseen Kyyhkyrinteen kotieläintilalle ja sen tekeminen kuvaa ammattiosaamiseni kehittymistä ja opitun tiedon siirtämistä käytäntöön eli omaa ammatillista kasvuani sosionomiopinnoissani.

4.2 Opinnäytetyön toimeksiantaja Kyyhkyrinteen kotieläintila

Kyyhkyrinteen kotieläintila sijaitsee Liedossa. Se on pientila, joka toimii 2 ha alueella ja sen pihapiiriin rajautuvassa metsässä. Kyyhkyrinteen kotieläintila on yrityksen omistajien koti, sekä perheyritys, joka tuottaa luonto- ja eläinavusteisia palveluita julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tarpeisiin.

Maaseudun rauhassa seesteisellä kotieläintilalla asuu muun muassa hevosia ja poneja, karjaa, lampaita, vuohia, siipikarjaa, minisikoja, kaneja, koiria ja kissoja, joten työskentelyyn saadaan useita erilaisia elementtejä ja vaihtoehtoja tukemaan asiakkaan yksilöllisiä tarpeita. Esimerkiksi hevosten kanssa voidaan toteuttaa hoitotoimia, ratsastusta sekä kärryajelua. Vuohien kanssa voidaan tehdä metsäretkiä tai minipossun kanssa lähteä kävelyille. Linnuilta voidaan käydä keräämässä munia ja yleisesti hoitaa eläimiä, sekä niiden tiloja.

Pihapiirissä voidaan pelata ja leikkiä erilaisia leikkejä, keppihevosalueella on talli, jaloittelutarha sekä maastoesterata, jolla saadaan huomaamatta liikunnallisuutta mukaan toimintaan. Pihapiirissä voidaan tehdä myös normaaleja piha-askareita kuten haravointia ja istutusten siistimistä. Eläinten kanssa puuhastelu auttaa vastaamaan asiakkaan sosiaalisiin sekä fyysisiin tarpeisiin, unohtamatta ympäristön rauhallista havainnointia esimerkiksi erilaisin aistiharjoittein. Tämä voi toteutua asiakastilanteessa esimerkiksi metsämeditaatioharjoituksina tilaa ympäröivässä metsässä. Sosiaalisen kanssakäymisen tukemiseen ja itseluottamuksen parantamista tukee omalta osaltaan myös suvaitsevainen Kyyhkyrinteen yhteisö.

Kotieläintila tarjoaa valtavan määrän vihjeitä mahdolliseen toimintaan. Tilan yleiset työkalut ovat näkyvillä, eläimet aitauksissaan, ponikärryt nojaamassa tallin seinään, kerhotilassa on lautapelejä esillä hyllyssä kutsuen pelaamaan. Tilan yhteisö näyttää esimerkkiä, joka omalta osaltaan antaa vihjeitä mahdolliseen toimintaan. Keppihevosekunta omalla alueellaan houkuttelee leikkiin, kuten leikkipaikoilla keinut ja muut ulkoaktiviteetit. Mikäli asiakas ei itse kykene tulkitsemaan ympäristön antamia vihjeitä toimintamahdollisuuksista, niin tukeudutaan verbaalisiin ja nonverbaalisiin vuorovaikutustapoihin. Kotieläintila soveltuu useille sosiaalityön asiakassegmenteille virkistymiseen ja kuntoutumiseen niin yksilökäynnein kuin ryhmävierailuin.

Kyyhkyrinne tuottaa eläinavusteisia palveluita pääosin monipuolisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden tarpeisiin, sekä yksityishenkilöiden virkistymiseen. Tila toimii myös erilaisten sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kuntoutusympäristönä, jossa heidän sosiaali- ja terveysalojen koulutuksen omaavat työntekijät tuottavat itse luontoavusteisia palvelujaan Kyyhkyrinteen tiloja, ympäristöä, sekä eläimiä apuna käyttäen. Kotieläintilalta puuttuu tarvittava palvelu ja toimintaohjeistus tälle yrityksen toimintamuodolle, joten tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas tukemaan sosiaalialan työntekijän ja asiakkaanaan toimivan lapsen välisen vuorovaikutuksen ja sen myötä luottamussuhteen kehittymistä heidän välillään.

4.3 Vuorovaikutusoppaan ideointi, suunnitteluvaihe ja menetelmät

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen syksyllä 2022 ideoimalla työn aihetta ja tutkimuskysymystä yhdessä työn tilaajan, Kyyhkyrinteen kotieläintilan omistajan kanssa. Vuorovaikutus itsessään oli alusta saakka yhteinen ajatuksemme työn tilaajan kanssa opinnäytetyön ydinaiheesta ja lähdimme sitä yhdessä kehittämään, sekä tarkentamaan mitä halutaan tutkia. Oman eläinavusteisen työni ansiosta, sekä aiempiin aihetta koskeviin tieteellisiin tutkimuksiin tutustumalla, tiesin eläimen avulla saavutettavan hyviä tuloksia vuorovaikutussuhteen alkuun saattamisessa, etenkin lasten kanssa työskennellessä. Päätimme rajata opinnäytetyön tutkimusaiheen tähän aspektiin toiminnallisen opinnäytetyön muodossa.

Kyyhkyrinteen kotieläintilalla työskentelee sekä julkisen että yksityisen sektorin sosiaalialan ammattilaisia itsenäisesti lastensuojelun asiakkaiden kanssa. Keskusteluissa yrityksen toisen omistajan kanssa ilmeni, että yrityksen liiketoiminnalle toisi lisää vaikuttavuutta ja kilpailuetua sellainen palvelu, jonka avulla ne sosiaalialan ammattilaiset, joilla ei ole eläimistä riittävästi osaamista käyttääkseen niitä aktiivisesti mukana työskentelyssä, saisivat oppaan avulla riittävästi tietoa ja osaamista Kyyhkyrinteen kotieläimistä ja niiden kanssa toimimisesta. Näin he kykenisivät aiempaa aktiivisempaan eläinavusteiseen työhön.

Yhdessä työn tilaajan kanssa päätimme opinnäytetyön kehittämistehtävänä suunnitella ja toteuttaa sellaisen vuorovaikutusoppaan, joka sisältää luotettavista lähteistä kerättyä tietoa vuorovaikutuksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Oleellinen osa vuorovaikutusopasta oli myös laatia riittävän tarkka tietopaketti Kyyhkyrinteen eri eläinlajien lajityyppillisistä tarpeista, ominaisuuksista, käyttäytymisestä ja tunnetilojen osoittamisesta. Näin sellainenkin sosiaalialan ammattilainen, joka ei kyseistä eläinlajeja ennestään tunne, saa työskentelyynsä vuorovaikutuksellista lisäarvoa. Oppaan loppuun päätettiin varata osio eläinlajikohtaisille tehtäville, joita suorittamalla yhdessä lastensuojelun asiakkaansa kanssa työntekijällä on mahdollisuus käyttää eläimiä aktiivisina osallistujina eläinavusteisessa työskentelyssä, mutta myös valinnaisesti toimia passiivisemmin eläinten läheisyydessä.

Opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmät perustuivat aiempiin tutkimuksiin sekä luotettaviin kirjallisiin lähteisiin opinnäytetyön aihealueesta. Työssä hyödynnettiin lisäksi Kyyhkyrinteen kotieläintilan omassa toimintaympäristössä tuotettua aineistoa, kuten sen aiemmin

tuottamia opasvideoita, tutkimusraportteja, internetsivustoa, sosiaalisen median keskusteluja ja muita yrityksen kirjallisia esittelymateriaaleja. Tiedonkeruu perustui myös yrityksen toimintaa sääteleviin ja ohjaaviin aineistoihin. Näihin sisältyivät erilaiset toimintaa ohjaavat lait, kuten eläinsuojelulaki ja muut eläinten hyvinvointiin, eettiseen kohteluun ja turvallisuuteen liittyvät dokumentit. Tiedonkeruu perustui myös keskusteluihin opinnäytetyön tilaajan kanssa, sekä omiin kokemuksiini ja havaintoihini eläinavusteisesta työstä Kyyhkyrinteen kotieläintilan työssä asiakkaiden kanssa. Sekundääriaineisto koostui useista yrityksen tuottamien palvelujen palvelukuvauksista, sekä niiden sisällöstä.

Tieto, jolla ei ole varsinaista kokijaa, kutsutaan sosiaalisen todellisuuden ilmiöksi. Yksi tieteellisen tutkimuksen perusmenetelmä on havainnointi. Tässä opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä ollut havainnointi toimi toissijaisena menetelmänä perustuen eri aistien keskittämiseen sosiaaliseen toimintaan lapsen kanssa työskennellessä. Havainnoinnin avulla voidaan todentaa yrityksen toimintaohjeiden ja dokumenttien kuvaamien asioiden toteutumista käytännön tasolla. Tässä opinnäytetyössä tutkija toimi itse osallisena tutkittaessa vuorovaikutusta käytännön eläinavusteisessa työssä, eli kyseessä oli osallinen havainnointi. (Ks. Puusa & Juuti, 2020, ss. 74, 127, 128)

4.4 Vuorovaikutusoppaan toteutus

Toteutusvaiheessa keskityttiin keräämään ja työstämään opinnäytetyön tietopohjaa luotettavista julkaisuista, sekä aiemmista tutkimuksista. Vuorovaikutusoppaan toteutusta varten saatiin käyttöön myös Kyyhkyrinteen kotieläintilan omaa jo olemassa olevaa aineistoa. Toteutusvaihe sijoittui alkuvuoteen 2023 ja tämä vaihe oli kestoaltaan reilu kolme kuukautta. Toteutusvaiheessa yhteistyö tilaajan kanssa oli tiivistä. Halusimme erityisesti rakentaa oppaasta helposti hyödynnettävän monipuolisen ohjekirjan, joka visuaaliselta ilmeeltään mukailee tilaajan brändiä ja myös sisällöltään palvelee tarkoitustaan uutena palveluna eläinavusteisen sosiaalityön toteuttamisessa yrityksen toimintaympäristössä. Aineistonkeruun ja raportoinnin rinnalla tapahtui sen jatkuvaa analysointia vuoropuheluna.

Tiedonkeruu oli suhteellisen helppoa. Opinnäytetyön tarkoitukseen soveltuvaa luotettaviin lähteisiin perustuvaa tietoa löytyi runsaasti, sekä kansallisesti, että kansainvälisesti. Pyrin mahdollisimman paljon käyttämään kotimaista tietoperustaa, sekä rajaamaan tietoa tarkasti

vastaamaan opinnäytetyön ydinkäsitteitä. Kyyhkyrinteen kotieläintilan toisena omistajana pystyin käyttämään opinnäytetyössäni tarvittavia yrityksen aiempia tutkimuksia, sen ohjeistuksia sekä muita yrityksen dokumentteja raportin tietopohjana. Havainnointi laadullisen tutkimuksen menetelmänä tapahtui asiakastapaamisissa eläinavusteista työtä tehdessäni lastensuojelun avohuollon lapsiasiakkaiden kanssa. Havainnointi keskittyi huomioihin vuorovaikutuksesta lapsen saapuessa tapaamiseen ja havaintoihin vuorovaikutuksen muutoksista eläimen tullessa mukaan työskentelyyn.

Aineiston keruun pohjalta aloin konkreettisesti työstämään opinnäytetyön tuotoksena syntyvää vuorovaikutusopasta yhteistyössä työn tilaajan kanssa. Oppaan alussa olevan teorian tarkoituksena on syventää sosiaalialan työntekijän ymmärrystä vuorovaikutuksen elementeistä, ihmisen ja eläimen vuorovaikutuksesta sekä näiden merkityksestä onnistuneen vuorovaikutussuhteen rakentamisessa. Pidimme Kyyhkyrinteen kotieläintilan kanssa työskentelyn onnistumisen kannalta tärkeänä, että eläinavusteista työtä tekevä sosiaalialan ammattilainen ymmärtää näiden tekijöiden merkityksen vaikuttavassa eläinavusteisessa työssä. Yhteistyössä loimme tuotoksen visuaalista ilmettä ja suunnittelimme sekä toteutimme oppaan tarkoituksenmukaista sisältöä.

Vuorovaikutusoppaan keskeinen osa esittelee Kyyhkyrinteen kotieläintilan eläimet ja käsittelee niiden lajinmukaisia tarpeita. Eläinavusteinen työskentely voi olla turvallista ja eettistä vain, kun tunnetaan työssä mukana olevan eläimen laji- sekä yksilökohtaiset ominaisuudet ja osataan tulkita niiden vallitsevaa mielialaa ja tunnetiloja. Tässä osassa opinnäytetyön tilaajan omista dokumenteista saatua tietoa hyödynnettiin perustana ja lisättiin kuvaukset kunkin eläinlajin mielialoista ja kuinka niitä tulkitaan. Yleistieto kustakin eläinlajista voi toimia hyvänä pohjana vuorovaikutustilanteessa asiakkaan kanssa ja eläinten hoito-ohjeet lisäävät mahdollisuuksia aktiivisempaan työskentelyyn työhön mukaan valitun eläinlajin kanssa. Opinnäytetyön tietoperusta todentaa, että eläinavusteinen työskentely vähentää jännitystä ja lapsen on helpompi luottaa sosiaalialan työntekijään, kun hän huomaa, että eläinkin voi luottaa tähän.

Vuorovaikutusoppaan kolmas osa sisältää erilaisia tehtäviä, joita sosiaalialan työntekijä ja hänen lapsiasiakkansa voivat yhdessä suorittaa. Näin vuorovaikutustilannetta saadaan tehostettua ja helpotettua. Kolmannen osan tehtävien suunnittelu oli opinnäytetyössä

haastavin osa-alue. Koska sosiaalialan ammattihenkilölle eläinavusteinen työ saattaa olla täysin vierasta, eikä hänellä välttämättä myöskään ole aiempaa kokemusta eläimistä muutenkaan, oli tärkeää valita oppaaseen sellaisia eläinavusteisia tehtäviä, joissa ohjaajan mahdollinen oma jännitys ei vaikuta negatiivisesti työskentelyyn ja näin heikennä sen vaikuttavuutta tai turvallisuutta. Valitsin tehtäviksi kunkin eläimen osalta sellaisia toimintoja, joissa eläin toimii sekä passiivisena läsnäolijana, sekä sellaisia, joissa asiakkaan kanssa saa koskettaa sitä ja voidaan tällöin hyödyntää eläinavusteisuuden hyötyjä aktiivisemmin. Passiivinen läsnäolo tarkoittaa, että sen läheisyydessä suoritetaan toimintoja ja samalla havainnoidaan eläimen käyttäytymistä ja voidaan peilata sitä ihmisen käyttäytymiseen hieman etäämmällä.

5 Pohdinta

Omassa työssäni olen havainnut, kuinka lastensuojelun kriisiytyminen syvenee ja lakisääteisten palvelujen saaminen on vaikeaa. Henkilöstöressurit ovat riittämättömät palvelutarpeeseen peilaten. Siksi tulisikin tarkastella palveluja entistä enemmän niiden vaikuttavuuden näkökulmasta, joista vuorovaikutussuhteen rakentaminen on merkittävä osatekijä asiakassuhteen kestoakin arvioiden. Tästä syystä opinnäytetyöni aihe oli ajankohtainen ja prosessin edetessä sen tarpeellisuus korostui entisestään.

Opinnäytetyön havaintojen mukaan voidaan todeta, että eläinavusteinen työ on monella tapaa vaikuttavaa ja sopii lähes kaikille asiakkaille. Eläimen läsnäololla saavutetaan niin sosiaalista kuin fysiologistakin hyvinvointia. Eläimen silittäminen laskee verenpainetta ja vähentää negatiivisia tunteita aiheuttavan kortisolitasojen elimistössä. Eläinavusteisella työllä voidaan vähentää kiputunteita ja erityisesti tähän opinnäytetyöhön liittyen vuorovaikutus toiseen ihmiseen voi helpottua ja vuorovaikutussuhteen muodostuminen nopeutua.

Opinnäytetyön tietoperusta vahvistaa omia havaintojani, kuinka eläinavusteisella sosiaalityöllä saavutetaan nopeammin lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen luottamus ja kommunikointiyhteys alkuun. Eläinavusteinen sosiaalityö voi olla taloudellisesti vaikuttavaa, jos se toteutetaan asianmukaisesti, eli työtä tekevä sosiaalialan ammattihenkilö ymmärtää menetelmän toimivan varsinaisen sosiaalityön ohessa avustavana menetelmänä. Eläin ei voi

toimia terapeutteina, eikä se kykene ratkomaan ihmisen ongelmia. Eläimen läsnäolon tarkoitus on toimia jään rikkojana, helpottamassa luottamussuhteen syntymistä, jolloin lapsen ydinproblematiikkaa voidaan päästä nopeammin käsittelemään, ja tällä tavalla nopeuttaa asiakassuhteen kestoa.

Kotimaisia tutkimuksia eläinavusteisesta työstä vuorovaikutusta helpottavana työmenetelmänä ei kuitenkaan ole tehty, joten näen tämän erityisen tarpeellisen tutkimuskohteena tulevaisuudessa. Kehittämistyön aikana selvisi myös, että eläinavusteinen sosiaalityö käsitteenä on Suomessa vielä melko tuntematon, kun esimerkiksi Denverin yliopistossa on ollut mahdollista jo vuosia opiskella eläinavusteista sosiaalityötä osana sosiaalialan koulutusta. Kurssi on kestoltaan vuoden mittainen, jossa osallistujat opiskelevat eläinavusteisen työskentelyn teoriaa, sekä osallistuvat käytännön harjoitteluun.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen syvensi myös omaa aiempaa tietämystäni vuorovaikutuksen merkityksestä lastensuojelun asiakassuhteessa ja kuinka eläinavusteisella työskentelyllä voidaan riittävällä ammattiosaamisella tehostaa sen alkua.

Vuorovaikutusoppaan kehittäminen laajensi näkökulmaani eläinavusteisesta sosiaalityöstä ja sain kehittämistyön kautta itselleni runsaasti uusia ja innovatiivisia ideoita työskentelyyni tulevaisuudessa, joita voin soveltaa palvelumuotoilussa muidenkin asiakasryhmien kanssa.

5.1 Opinnäytetyön arviointi

Vuorovaikutusopas laadittiin tilaajan asiakkaiden käyttöön. Siksi koimme opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa tärkeäksi saada arvioita sen sisällöstä myös suoraan Kyyhkyrinteen kotieläintilan asiakkaina toimivilta sosiaalialan ammattihenkilöiltä. Vuorovaikutusopas lähetettiin kommentoitavaksi Kyyhkyrinteen kotieläintilalle ja yritys välitti sen omille asiakkailleen arvioitavaksi. Tietoturvallisuuden ja eettisyyden pohdinnan jälkeen päädyimme siihen lopputulokseen, että Kyyhkyrinteen kotieläintila itse lähettää oppaan eteenpäin niille asiakasyrityksille, joilta kokevat tärkeänä saada palautetta. Opinnäytetyön aikataulu oli tiukka, joten arvioinnille voitiin antaa vain kaksi viikkoa aikaa.

Opinnäytetyön tilaajan palaute opinnäytetyöprosessin etenemisestä oli positiivista. Yhteistyön sujuvuutta koko prosessin ajan pidettiin jouhevana ja molemminpuolinen

luottamus toteutuikin saumattomasti. Tähän oleellisesti vaikutti osaltaan se, että työskentelen itse yrityksessä. Käytännön eläinavusteisessa sosiaalityössä vuorovaikutusopasta ehdittiin käyttämään vain muutaman kerran. Näinä kertoina ohjasin itse toimintaa, joten oppaan toiminnallisuuden arviointi ei tältä osin ole täysin luotettavaa, koska opas on kohdistettu työkaluksi sellaiselle sosiaalialan työntekijälle, jolla ei välttämättä ole eläinavusteisista menetelmistä lainkaan aiempaa kokemusta.

Mielestäni opinnäytetyöprosessi eteni jouhevasti ja aiempi kokemukseni eläinavusteisesta työstä, sekä tilaajan yritystoiminnasta edesauttoi opinnäytetyön tekemistä. Olen kehittänyt Kyyhkyrinteen kotieläintilan eläinavusteisia palveluita useita vuosia ja tiesin mitä kotieläintilalla on tarpeen kehittää. Vuorovaikutusoppaan alkuun saattamisen koin työssä haasteellisimmaksi tehtäväksi. Oppaan sisällön hahmottaminen ja sen ulkoasun suunnitteleminen vei aikaa, koska näiden tuli vastata yrityksen aiempien tuotosten visuaalista ilmettä.

Kyyhkyrinteen kotieläintilan asiakkailleen kommentoitavaksi lähetetty sähköisessä muodossa oleva vuorovaikutusopas sai hyvän vastaanoton. Sitä ei kuitenkaan saatu opinnäytetyöprosessin aikana testattua käytännössä, joten arvioinnit perustuvat kirjallisen oppaan tarkasteluun ja sen arviointiin. Vuorovaikutusoppaan käyttäjät kuvailivat tuotosta visuaaliselta ulkoasultaan miellyttäväksi ja helppolukuseksi. Oppaan laatimista suoraan tulostettavan vihkosen muotoon toivottiin yhtenä kehittämis ehdotuksena ja sitä perusteltiin näin helposti mukaan otettavaksi ja käytännön työssä kädessä kuljetettavaksi. Tällöin oppaan tehtäviä voidaan halutessa myös työskentelyn ohessa kirjata suoraan opasvihkoseen. Vuorovaikutusopasta muokattiin näiden kehittämis ehdotusten mukaan.

Oppaan teoriaosuutta pidettiin tärkeänä muistuttamaan toimivan vuorovaikutussuhteen edellytyksistä ja sen keskiosuuden eläinlajikohtaista tietopakettia pidettiin erityisen tärkeänä, jotta toimintaa ohjaava sosiaalityön ammattihenkilö saa itse nopeasti riittävän teorian tiedon tehokkaaseen työskentelyyn. Oppaan loppuosan tehtäviä pidettiin hyvinä, mutta niiden käytännön toiminnallisuudesta ei ehditty saamaan oppaan käyttäjiltä arvioiteja. Kehittämis ehdotuksena toivottiin myös oppaan alkuun sisällysluettelo, koska oppaasta muodostui lähes kolmekymmentäsivuinen. Tämä myös lisättiin ehdotuksen mukaisesti valmistuneeseen oppaaseen.

5.2 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöstäni on hyötyä, kun arvioidaan eläinavusteisen toiminnan vaikuttavuutta vuorovaikutussuhteen parantamisen ja luottamussuhteen rakentamisen näkökulmasta. Sosionomiopinnot eivät sisällä lainkaan opetusta eläinavusteiseen työskentelyyn liittyen. Tutkimustulokset ovat kuitenkin kiistattomat, että eläimen läsnäolo sosiaalityössä on monella tavalla vaikuttava työskentelymuoto. Näin ollen näen tarpeelliseksi, että eläinavusteisesta työskentelystä sisällytetään sosiaalialan koulutuksiin vähintään toiminnan perusteet, samalla tunnustaen sen yhtenä mahdollisena palvelumuotona sosiaalialan työssä. Tämän toteutumiseksi eläinavusteinen työskentely tulee myös saada osaksi hyvinvointialueiden strategioita ja sosiaalityön yhdeksi palveluvaihtoehdoksi.

Sain opinnäytetyötä tehdessäni arvokasta tutkittua tietoa eläinavusteisesta sosiaalityöstä ja sen mahdollisuuksista vuorovaikutusta nopeuttavana työskentelytapana. Kansainvälistä tutkimusta aiheesta on tehty runsaasti ja kotimaisia julkaisuja löytyy myös laaja-alaisesti erilaisista eläinavusteisista interventioista ja niiden toteuttamisesta. Kuitenkaan kotimaisia tutkimuksia ei ole vielä riittävästi ja tältä osin tarvitaan eläinavusteisen sosiaalityön vaikutuksista lisää tietoa ja tutkimusta.

Vuorovaikutusoppaan tarkoituksena on olla käytännönläheinen opas niille sosiaalialan ammattihenkilöille, jotka työskentelevät kotieläintilalla lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kanssa. Oppaan avulla eläinavusteisesta sosiaalityöstä voidaan saada varmuutta omaan työhön ja itsensä kehittämiseen. Lapsi ei aina osaa eikä uskalla tuoda verbaalisesti esille tarvittavia asioita ja tällöin eläin toimii lapsen tunteiden peilinä ja eläimen kortisolitasoja laskeva vaikutus myös rentouttaa lasta, jolloin verbaalinen viestintä vuorovaikutuksessa sosiaalialan työntekijän kanssa lisääntyy.

Opinnäytetyön tuotoksena valmistunut vuorovaikutusopas on suunniteltu ja toteutettu työn tilaajan eli Kyyhkyrinteen kotieläintilan käyttöön. Näin ollen vuorovaikutusopasta ei julkaista raportin liitteenä. Vuorovaikutusopasta on kuvailtu muun muassa turvallisuutta lisääväksi yrityksen toimintaympäristössä työskennellessä. Oppaasta myös annettiin palautetta, että se tuo sosiaalialan työntekijälle varmuutta omaan työhön ja oman epävarmuuden siirtyessä syrjään, itsevarmuudentunne välittyy rauhoittavalla tavalla myös asiakkaana toimivaan

lapsen. Vuorovaikutusoppaan jatkokehityksellä opasta voidaan hyödyntää myös muissa yrityksen toimintaympäristöissä, kuten Kyyhkyrinteen asiakkaiden ympäristöissä.

Vuorovaikutus on varsin laaja käsite. Tässä opinnäytetyössä eläinavusteista sosiaalityötä tutkittiin lastensuojelun avohuollon asiakkaiden ja heidän sosiaalialan työntekijänsä vuorovaikutusta nopeuttavana ja helpottavana menetelmänä. Opinnäytetyön aiheeseen liittyen jatkotutkimusaiheena voisi tarkemmin rajata vuorovaikutuksen esimerkiksi nonverbaaliseen viestintään, tunneilmaisun problematiikkaan tai psyykkisiin haasteisiin.

Toinen kiinnostava jatkotutkimusaihe voisi koskea kiintymyssuhteen rakentumista eläimen avulla esimerkiksi lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana olevan lapsen ja hänen sijoituspaikkansa henkilökunnan välille. Asiakkaana olevan lapsen kiintymyssuhdekehityksen edistäminen on yksi lastensuojelun tavoitteista ja kansainvälisten tutkimusten mukaan kiintymyssuhteen muodostaminen eläimeen antaa lapselle työkaluja oppia muodostamaan positiivisia kiintymyssuhteita myös hänestä huolta pitäviin sijaisvanhempiin. Tutkimusaiheen voi jakaa tästä vielä koskemaan pelkästään perhehoitoa tai laitoshoidoa.

Eläinavusteista työtä sosiaalialalla tehdään myös muiden useiden asiakasryhmien kanssa, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujien parissa sekä vanhus- ja vammaistyössä. Eläinavusteinen työ tutkitusti sopii kaikille, jos asiakas pitää eläimistä eikä hänellä ole taustalla sellaisia terveydellisiä pulmia tai pelkoja, jotka voivat estää eläimen kanssa työskentelyn. Eläinten mukanaan tuomat sekä fyysiset että psyykkiset hyödyt nivoutuvat vuorovaikutukseen, ja näin ollen jatkotutkimusaiheita opinnäytetyöstä voi kehittää useitakin riippuen mistä tai kenen näkökulmasta aihetta haluaa tutkia.

5.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö on työelämän kehittämistyö, näin ollen tämä opinnäytetyö ei ollut varsinainen tieteellinen tutkimus. Opinnäytetyö toteutettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja suomalaisen tiedeyhteisön laatiman tutkimuseettisen ohjeen mukaisesti hyvää tieteellisestä käytäntöä noudattaen. Tutkimuseettisen toimikunnan ohjeen mukaisia peruseriaatteita ovat työn luotettavuus, arvostus, rehellisyys, sekä vastuunottaminen omasta toiminnasta. Hyvän tieteellisen käytännön menettelytavoilla varmistetaan hyvän tieteellisen käytännön

toteutuminen tieteellisen prosessin aikana ja menettelytavat ovat myös osa tiede- ja tutkimusyhteisön organisaatioiden laatujärjestelmää. (TENK, 2023)

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry on laatinut ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset, jotka perustuvat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistukseen hyvistä tieteellisistä käytännöistä, sekä niiden linjauksista ja suosituksista. Eettiset suositukset perustuvat myös lainsäädäntöön. Suositusten tavoitteena on edistää opinnäytetöiden laatua, edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, sekä ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä. Suositukset on tarkoitettu tieteellisiin menetelmin tuotetuille opinnäytetöille, mutta ohjeita voidaan soveltaa myös kehittämismenetelmin toteutettaviin opinnäytetöihin, kuten tähän toiminnalliseen opinnäytetyöhön. (Arene, 2020, ss. 3–4)

Tämä laadullinen opinnäytetyö on toteutettu Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opinnäytetyöprosessin mukaisesti, ja sitä on tarkastellut opinnäytetyötä ohjaava opettaja koko prosessin ajan sekä kommentoinut työn opponoiija. Aloittaessani opinnäytetyöprosessia perehdyin huolellisesti valitsemaani aiheeseen ja sen ydinkäsitteisiin useasta näkökulmasta. Kehittämistyön työelämäkumppani oli minulle ennestään tuttu, kuten myös eläinavusteinen työskentely yrityksen eläinten kanssa. Näin tunsin hyvin yrityksen asiakassegmentit, sen toimintaperiaatteet ja tuotettavien eläinavusteisten palveluiden laatuvaatimukset. Solmimme kirjallisen opinnäytetyösopimuksen Kyyhkyrinteen kotieläintilan kanssa ennen työn aloittamista. Opinnäytetyöprosessin lopuksi tuotoksena valmistunut eläinavusteinen vuorovaikutusopas luovutetaan tekijänoikeuksineen opinnäytetyön tilaajalle Kyyhkyrinteen kotieläintilalle. Työn tilaajan salassa pidettävä aineisto tuhottiin salassa pidettävän aineiston tuhoamisesta annettujen tietosuojahjeiden mukaisesti.

Opinnäytetyössä pyrittiin käyttämään työn aiheeseen liittyviä luotettavia ja ajantasaisia kansallisia, sekä kansainvälisiä lähteitä, joihin perehdyin aineistonhankintavaiheessa huolellisesti. Teorialähteinä on pyritty käyttämään alle kymmenen vuotta vanhoja tutkimuksia ja tietoperustaa, mikä omalta osaltaan varmistaa työn luotettavuutta. Myös yrityksen omaa aineistoa on hyödynnetty eettisten suositusten mukaisesti ja lähdeviittaukset on laadittu Hämeen ammattikorkeakoulun lähdeviiteohjeiden mukaisesti. Työssä on erotettu

oma ja referoitu teksti asianmukaisesti toisistaan. Opinnäytetyön toteutuksessa on kunnioitettu tekijänoikeuksia ja huolehdittu lähdemerkintöjen oikeellisuudesta.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyneessä vuorovaikutusoppaassa eettinen lähestymistapa toimi eläinavusteisen sosiaalityön perustana. Oppaassa käytetyt kuvat ovat julkisten kuvapankkien tarjoamia ja itse kuvattuja. Opinnäytetyön luotettavuutta saattaa heikentää yksin tekeminen, jolloin uusien näkökulmien huomioiminen työn edetessä saattoi jäädä heikoksi. Myös yhteys työn tilaajana toimivaan yritykseen saattoi ohjata opinnäytetyön kulkua enemmän kuin sen toteuttaminen täysin vieraalle yritykselle. Toisaalta toiminnaltaan tuttu työelämäyhteys myös lisäsi opinnäytetyön luotettavuutta, koska yrityksen toimintatavat olivat ennestään tuttuja. Tunsin hyvin myös eläinavusteisessa työssä käytettävät eläimet ja niiden yksilölliset ominaisuudet, jolloin vuorovaikutusoppaan toimintaosaan saatiin valittua tehtäviin soveltuvat eläimet aktiiviseen vuorovaikutukseen.

Opinnäytetyön luotettavuutta saattaa heikentää asiakkaana olevan lapsen sosiaalialan työntekijän omat pelot tai jännitys eläimiä kohtaan. Eläin vaistoaa tunnetilanmuutokset myös toiminnan ohjaajassa ja tällöin vaikuttavuus saattaa heikentyä. Myös eläin voi suhtautua varauksella vieraaseen ihmiseen, jolloin se ei välttämättä halua osallistua toimintaan. Nämä mahdolliset haasteet pyrittiin ratkaisemaan oppaan tehtäviä suunnitellessa, jolloin oli mahdollisuus jättää eläin passiivisempaan rooliin eläinavusteisessa sosiaalityössä.

5.4 Opinnäytetyön kestävyys

Hämeen ammattikorkeakoulu kuvailee kestävästä opinnäytetyöprosessista jakaantuvan kolmeen osa-alueeseen: suunnittelu-, toteutus-, ja viimeistelyvaiheeseen. Kestävästä opinnäytetyöprosessista ohjataan ja toteutetaan suunnitelmallisesti ja sen tiedonhaku ohjeistetaan tekemään luotettavien tiedonhakukanavien kautta. (HAMK, 2022) Opetuksessa kestävällä kasvatuksella pyritään tukemaan oppilaiden tekemiä valintoja ympäristöön, talouteen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen tähdäten ja näin vahvistaa yksilöiden toimintatapoja kestävästä tulevaisuudesta. (Opetushallitus, n.d.)

Opinnäytetyön kestävyyttä voidaan myös tarkastella useasta näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön yksi keskeinen näkökulma on kunnioittava asenne eläimiin ja niiden käyttäminen eläinavusteisessa sosiaalityössä eettisesti kestäväällä tavalla. Kyyhkyrinteen kotieläintilalla eläinavusteisessa työssä käytettävät eläimet saavat elää mahdollisimman lajityypillisesti. Niiden hyvinvointia tarkkaillaan jatkuvasti ja niiden tarpeisiin vastataan asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti. Työn tilaajalla on käytössään Iso-Britannian tuotantoeläinten hyvinvointineuvoston kehittämä viiden vapauden standardi, jonka avulla varmistetaan eläinten henkisten ja fyysisten tarpeiden täytyminen. Eläinten tilat ovat kullekin lajille turvalliset ja soveltuvat, niiden sairastumiseen reagoidaan nopeasti ja tarvittavat lääkinnälliset hoitotoimet järjestetään viivytyksettä. Eläinavusteiseen työhön osallistuvia eläimiä ei koskaan pakoteta työhön, vaan niillä on mahdollisuus valita itse osallistumisensa.

Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa hyvinvoinnin edellytysten siirtymistä tuleville sukupolville vähentäen hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden eriarvoisuutta. Kehityksen tulee olla ekologisesti kestävä, sekä sosiaalisesti oikeudenmukaista. (Valtioneuvosto, 2011) Tämä opinnäytetyö on tehty sosiaalialalle ja näin ollen sosiaalinen kestävyys on pyritty huomioimaan myös sen tuotoksena valmistuneessa vuorovaikutusoppaassa. Oppaan toiminnot suunniteltiin tasa-arvoisuus ja osallisuus huomioiden, jolloin esimerkiksi liikuntarajoitteisilla lapsilla on mahdollisuus osallistua niiden suorittamiseen.

Opinnäytetyöprosessin tärkeä toimintaa ohjaava arvo oli ekososiaalinen kestävyys. Opinnäytetyön tilaaja on sitoutunut kestäviin toimintatapoihin ja opinnäytetyön tuotoksena valmistuneen vuorovaikutusoppaan haluttiin myös nivoutuvan kestäväen toiminnan teemaan. Vuorovaikutusoppaassa ekologinen kestävyys näkyy muun muassa paperittomana oppaana. Vuorovaikutusoppas laadittiin sähköiseen muotoon ja sen tehtävät voidaan tarvittaessa tulostaa paperille. Oppaan toiminnoissa huomioitiin luonnon kestävyys ja toiminta sopeutettiin toimintaympäristöön vahingoittamatta luonnon monimuotoisuutta. Vuorovaikutusoppaan yhtenä tehtävänä on rakentaa yhteisöllisesti hyönteishotellia. Hyönteishotelli edistää myös luonnon monimuotoisuutta.

Ekologisen kuntoutusparadigman mukaan ihmiskäsitys on positiivinen ja yksilökeskeinen. Siinä korostuu yksilön omat vahvuudet, hänen mieltymyksensä ja omien valintojen

tekeminen. Näin yksilön voimaantuminen mahdollistuu ja hän saa otteen omasta elämästään. (Tolvanen & Jääskeläinen, 2016.) Vuorovaikutusoppaan toiminnot osaltaan tavoittelevat asiakkaana olevan lapsen voimaantumista ja hänen huomioimista ratkaisukeskeisessä viitekehyksessä, jonka ytimenä on suunnata ajatukset parempaan tulevaisuuteen.

Lähteet

Animal humane society. (n.d.) *The five freedoms for animals.*

<https://www.animalhumanesociety.org/health/five-freedoms-animals>

Araneva, M. (2016). *Lapsen suojelelu*. Talentum.

Arene ry. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Arene ry.

[https://www.arene.fi/wp-](https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTE)

[content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTE%20T%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382](https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTE%20T%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382)

Bardy, M. (2013). *Lastensuojelun ytimissä*. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.

Rockett, B. & Carr, S. (2014). *Animals and Attachment Theory*. Society and animals.

<https://researchportal.bath.ac.uk/en/publications/animals-and-attachment-theory>

Fine, A. & Beck, A. (2010). *Understanding our kinship with animals: input for health care professionals interested in the human/animal bond. Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice* (3rd ed.). Elsevier Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-381453-1.10001-7>

Fine, A. & Eisen, C. (2008). *A Girl and Three Dogs: Finding the Magic in Animal-Assisted Therapy. Reflections: Narratives of Professional Helping* 14(4). Cleveland State University.

Green Care Finland. (2022). *Eläinavusteisuus vastuullisesti käyttöön hyvinvointialueiden ja kuntien palveluihin*. <https://www.gcf Finland.fi/ajankohtaista/uutiset/Elainavusteisuus-vastuullisesti-kayttoon-hyvinvointialueiden-ja-kuntien-palveluihin-537.html>

HAMK. (22.3.2022). *Kestävän kehityksen opinnäytetyöprosessi*. Opinnäytetyö; Kestävä kehitys - Hämeen ammattikorkeakoulu (hamk.fi)

Hautamäki, L., Ramadan, F. & Vilhunen, T. (2021). *Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä*. Kela. URN:NBN:fi-fe2021061738238

Honkanen, T. (2013). *Turpaterapiaa ja karvaista kaveruutta: Ihmisen ja eläimen välinen suhde sekä eläinten koetut vaikutukset hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen*. [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto].

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/85050/gradu07083.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Huttunen, J., (2019). *Sosiaalityöntekijän ja asiakkaan vuorovaikutus – Katsaus vuosien 2008-2019 tutkimuskirjallisuuteen*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
- Ikäheimo, K. (2013). *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (1. p.). Solution Models House.
- Jalovaara, E., (2005). *Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa*. Pilot-kustannus.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. (2016). *Varhaiskasvatusta ammattitaidolla*. Kirjapaja
- Kauppila, R. (2005). *Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille*. PS-Kustannus.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010). *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. WSOY.
- Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi – opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art House.
- Kruger, K. & Serpell, J. (2010). *Animal-assisted interventions in mental health: definitions and theoretical foundations. Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice* (3. p.). Elsevier Academic Press.
- Launonen, K. (2023). *Vuorovaikutus: Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin* (6. painos, uudistettu laitos.). Opike.
- Lepola, M. (2020). *Eläinavusteisen sosiaalityön vaikutukset lastensuojelun asiakkaiden voimaantumiseen*. [kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71506/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202008265648.pdf>
- Mäntymaa, M., Puura, K., Luoma, I. & Tamminen, T. (2003). Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 119(6), 459-465. <https://www.duodecimlehti.fi/duo93467>
- Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. (2009). *Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen*. Kirjapaja.
- Opetushallitus. (n.d.). *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet*.
<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>
- Palola, L. (2013). Ratsastusterapian mahdollisuudet lasten ja nuorten psykososiaalisessa kuntoutuksessa. Teoksessa: *Karvaterapiaa*. Solution Models House.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opis-kelijoille, opettajille ja TKI-henkilöille*. Turun ammattikorkeakoulu. Puheenvuoroja 72. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Sinkkonen, J. (2006). *Lapsen puolesta*. WSOY.
- Sinkkonen, J. (2013). Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa: *Karvaterapiaa*. Solution Models House.
- Terapiakoirakoulutus Keteliini. (n.d.). *Tietoa ja termistöä eläinavusteisesta työstä ja koira-avusteisista interventioista*. <https://www.keteliini.fi/elainavusteisuus2/>
- Tedeschi, P., Fitchett, J. & Molidor, C. (2005). The Incorporation of Animal-Assisted Interventions in Social Work Education. *Journal of Family Social Work* 9(4), ss. 59–77. Academic Press. http://dx.doi.org/10.1300/J039v09n04_05
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2022). *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön organisoiminen sekä lastensuojelulain mukaisen henkilöstömitoituksen toteutuminen: Kuntakyselyjen tulokset*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-928-3>
- Tolvanen, T. & Jääskeläinen, A. (2016). *Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli. Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen teemajulkaisu 1/3*. Lapin ammattikorkeakoulu. <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=95a5c548-42d5-46fa-b9e5-aec287c4c2ef>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvätieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Valtioneuvosto. (2011). *Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020: sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia*. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/73418>
- Ylilauri, M., Yli-viikari, A., Bodman, G., Enlund, L., Esko, M., Eskola, J., . . . Vinblad, S. (2019). *Kohti luonnollista hyvinvointia: Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen*. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-861-0>
- Yli-Viikari, A. (2014). Green Care -toiminnan hyvinvointivaikutukset. Teoksessa: *Luonnosta hoivaa ja voimaa: miten arvioida Green Care -toiminnan vaikuttavuutta*. MTT.